

DOI: 10.47743/jss-2024-70-1-3

Formarea multistratificată a voinței juridice a persoanei juridice de drept privat. Inaplicabilitatea, în principiu, a sancțiunii nulității contractelor încheiate cu nerespectarea regulilor de formare a voinței juridice

The Multi-Layered Formation of the Legal Will of the Private Legal Entity. The Inapplicability, as a General Rule, of the Sanction of Nullity to Contracts Concluded without Adherence to the Rules for the Valid Formation of the Legal Will

---

Alin-Ioan AXENTE¹

Rezumat: Voința juridică a persoanei juridice de drept privat prezintă aceeași structură și același mecanism de formare aplicabil și voinței juridice a persoanei fizice. Dimensiunea internă a voinței juridice a persoanei juridice nu are natura unui proces cognitiv, ci este consecința unui set de proceduri legale și statutare care substituie procesul cognitiv. Acestui proces instituțional i se aplică prezumțiile legale de existență și de valabilitate a cauzei, iar aceste prezumții pot fi răsturnate prin analiza procesului societar. Sancțiunea nulității relative pentru lipsa cauzei nu este incidentă nici chiar în cazul absenței totale a procesului societar de formare a voinței interne, actul încheiat cu terții fiind în majoritatea cazurilor opozabil persoanei juridice și nu este susceptibil să fie atacat nici cu acțiune în nulitate. Fundamentele acestei soluții sunt recunoașterea formării multistratificate a voinței persoanei juridice de drept privat și adoptarea ideologiei *Repräsentationstheorie* în sistemul de drept românesc.

Cuvinte cheie: persoană juridică, mandat, putere de reprezentare, cauză, consimțământ, nulitate, inopozabilitate.

Abstract: The legal will of the private law moral persons is structured and formed according to the same mechanism legally recognised for the natural person. The inner dimension of the legal will of moral persons is not a cognitive process, but the consequence of a set of legal and statutory procedures that replace the cognitive process. This institutional process also benefits from the legal assumptions of existence and legality of the cause, and these assumptions can be overturned by the analysis of the statutory process. The sanction of relative nullity for the lack of cause cannot be applied even in the case of the total absence of the statutory process relevant for the formation of the internal

---

¹ Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea București.

dimension of the legal will, while the act concluded with third parties is in most situations opposable to the moral person and cannot be challenged in court with nullity. The bases for this solution are the acknowledgement of the multilayer formation of the legal will of moral persons and the adoption in the Romanian legal system of the *Repräsentationstheorie* ideology.

Keywords: moral person, mandate, power of representation, cause, consent, nullity, non-opposability.

1. Introducere

Un fenomen deloc singular în spațiul juridic european a fost acela al identificării, configurării și aplicării mecanismelor interne de formare a voinței juridice a persoanelor juridice. De la adoptarea unei ideologii de principiu în materie de reprezentare și până la existența micilor variații instituționale specifice fiecărui sistem juridic național în interiorul ideologiei adoptate de legiuitor, consecințele s-au putut observa, în principal, atunci când valabilitatea actelor juridice încheiate sau emise în raport cu terții a fost contestată pornind de la pretinsa nesocotire a regulilor legale sau statutare aplicabile pentru corecta angajare în raporturi obligaționale a persoanei juridice de drept privat.

În spațiul dreptului românesc, evoluția concursului dintre abordarea care acordă prioritate viziunii civiliste asupra angajării persoanei juridice de drept privat în raporturi obligaționale și o eventuală dezvoltare a unei abordări societare a fost profund afectată de către deceniile în care orânduirea socialistă a întrerupt evoluția sincronică dintre dreptul național și celelalte sisteme de drept de referință în spațiul european, în special cu sistemul de drept francez (într-o parte a spectrului care prezintă relevanță pentru prezentul articol) și sistemul de drept italian cu influențele semnificative preluate din spațiul dreptului german (în cealaltă parte a spectrului).

Revenirea la o economie de piață după anul 1990, dincolo de dificultățile sociale, a presupus o imensă provocare din punct de vedere juridic. Tradiția comerțului liber a spațiului de la gurile Dunării și a liberei inițiative fusese întreruptă de cel puțin două generații, fiind impresionante istorisirile D-lui Profesor Stanciu Cârpenaru legate de urgența adoptării în anul 1990 a unei legi pentru societățile comerciale pentru care nici chiar profesioniștii nu erau pregătiți decât la nivel teoretic, lipsind cu desăvârșire o experiență practică și viziunea integratoare cu privire la raportul dintre această lege și sistemul de drept.

Legea născută din noua necesitate socială avea, în consecință, să se încadreze rapid în peisajul juridic al vremurilor, însă aceasta era o preluare a legislației societare din perioada interbelică care nu avea cum să fie adaptată în mod natural unui sistem de drept în care însuși dreptul civil avea o mare provocare în a se redescoperi chiar și fără a se concentra pe subtilitățile pe care le presupunea concursul între dreptul societar și viziunea civilistă asupra reprezentării (inclusiv în aspectele ce țin de formarea voinței persoanei juridice).

Sub aceste auspicii, revenirea la economia de piață concretizată în posibilitatea cetățenilor de a fonda o societate comercială a fost inevitabil dominată de o

abordare esențialmente civilistă a întregului drept societar². Așadar, uitându-se tradiția comercială română, inspirată din dreptul italian și care deja, la acel moment, adoptase o abordare societară modernă în acord cu ideologia reprezentării dezvoltată în dreptul german, practica dreptului a dat câștig de cauză abordării esențialmente civiliste subordonând până la epuizare mecanismele societare figurii juridice a mandatului.

Abordarea juriștilor nu doar că nu poate fi condamnată, dar aceasta era adaptată spiritului vremurilor în care bruma de capital pe care se construiau noile întreprinderi exploatare de către noile persoane juridice presupunea o apetență extrem de redusă în raport cu riscul de a pierde respectivul capital. În plus, noii comercianți ai anilor 1990 erau deținătorii unor noi întreprinderi cu un accentuat caracter personal. Viziunea separării depline între societate și fondatorul acesteia care, de regulă, era și deținătorul societății, era aproape de neconceput. Or, în acest context, era inevitabilă victoria imediată a ideologiei civiliste a mandatului ca figură juridică determinată pentru construirea voinței juridice a societății comerciale, cu atât mai mult cu cât în afara figurii mandatului, orice alt fundament de drept pozitiv lipsea cu desăvârșire.

Dezvoltarea economică a României a condus la o continuă presiune de modernizare a legislației societare, dovadă fiind nenumăratele modificări aduse Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale³ (denumită în continuare „LSC”). Însă tensiunile nu s-au produs doar la nivel legislativ. Practica dreptului s-a confruntat inevitabil și destul de repede cu discrepanța existentă între viteza comerțului și realitatea formalismului dreptului societar, cu atât mai mult cu cât acesta era ancorat puternic în ideologia mandatului ca figură specifică formării și exprimării voinței juridice.

Pentru acest motiv, dreptul românesc a ajuns în punctul prin care sistemele de drept european trecuseră în ultimul secol, respectiv acela al (re)descoperirii caracterului injust pentru cocontractanții persoanelor juridice de drept privat al neregularităților interne de formare a voinței juridice precum nesocotirea sau încălcarea regulilor legale sau statutare deliberată, din eroare sau chiar ca o consecință a unor mecanisme juridice cu efecte retroactive precum nulitatea actelor interne emise pe parcursul procedurii interne.

Remediile create pe cale pretoriană au fost absolut necesare. Cu toate acestea, era adesea criticată artificialitatea unor mecanisme precum *error communis facit ius* sau *nemo propriam turpitudinem allegans* în contextul în care abordarea coerentă din perspectivă civilistă a faptului că erau anulate actele interne de formare a voinței juridice sau acestea lipseau cu desăvârșire se considera că ar trebui să fie sancționate cu nulitatea absolută pentru lipsa totală a consimțământului. Dincolo de controversele⁴ de această natură manifestate în special în marja art.

---

² E. Cîrcei, *Constituirea societății comerciale pe acțiuni*, Editura Lumina Lex, București, 1995.

³ M. Of., nr. 126-127 din 16.11.1990.

⁴ C. Oroviceanu, *Sanctiunea aplicabilă în cazul încălcării puterilor legale ale administratorilor. Privire specială asupra art. 15322 și art. 55 alin. (1) din Legea societăților comerciale*, în *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 1/2011, pp. 33-68.

153²² LSC privind societățile comerciale, consecințele majore ale adoptării ideologiei mandatului ca tipar al formării voinței juridice a persoanei juridice de drept privat nu mai puteau fi contestate.

Dintr-o altă perspectivă, în chiar contextul acceptării figurii mandatului drept cheie de boltă a raporturilor dintre societate și organele sale, respectiv dintre asociați/acționari și societatea însăși, doctrina juridică s-a axat spre remediile punctuale. Cu alte cuvinte, soluțiile practice au fost privite în contextul fiecărei forme societare, pornind de la dreptul pozitiv și evoluția acestuia, cu precădere în cazul acelor societăți care generau cea mai abundentă practică judiciară, respectiv societățile cu răspundere limitată și societățile pe acțiuni.

Fenomenul pe care îl constatăm este acela că doctrina comercialistă ulterioară anului 1990 a abordat o poziție egocentrică. Identificarea mecanismelor tehnice interne care precedau sau însoțeau participarea persoanei juridice la circuitul civil prin asumarea de angajamente juridice era obiectivul prioritar. În plus, în contextul deja enunțat atât din perspectivă socială, cât și din perspectivă juridică, revanșa societară nici nu se putea manifesta în altă modalitate decât aceea a afirmării aplicării cu prioritate în raport cu normele dreptului civil pe care urmărea să le înlăture de la aplicare.

Nu ne propunem să facem în acest moment o istorie a evoluției gândirii în ceea ce privește concursul dreptului societar și dreptului civil ulterior anului 1990, considerând ca suficient a arăta faptul că gândirea juridică românească în ceea ce privește mecanismele interne ale persoanei juridice de drept privat specifice formării voinței juridice s-au echilibrat în cele din urmă tot în marja ideologiei mandatului, contrabalansată de mecanisme pretoriene de atenuare a nulității și a nulităților în cascadă în ceea ce privește actele încheiate cu terții.

În ce măsură valabilitatea soluțiilor sau a mecanismelor juridice care conduc la acestea se mențin în lumina Legii nr. 287/2009 privind Codul civil⁵ (în continuare „C. civ. 2009”), reprezintă obiectivul principal al prezentului studiu.

2. Voința persoanei juridice de drept privat și mecanismele formării voinței juridice în general

În opinia noastră, instituția reprezentării în general reglementată în art. 1295-1309 din C. civ. 2009, cu aplicațiile concrete în materia persoanei juridice reglementate în art. 218 C. civ. 2009 și apoi, punctual, în cadrul unor persoane juridice de drept privat, produce o schimbare majoră de paradigmă. Evitarea nulităților în cascadă și favorizarea stabilității dinamice a circuitului civil, chiar dacă fuseseră anterior atinse pe cale pretoriană, își găsesc în lumina noii legislații o consacrare legală și o fundamentare suplă de natură să înlăture controversese majore precedente.

În încercarea de a căuta echilibrul în concursul dintre dreptul societar și dreptul civil, propunem întoarcerea în zona neutră, mai precis în zona formării teoriei generale a actului juridic. Schimbând poziția din care privim spre fiecare

---

⁵ M. Of., nr. 409 din 04.06.2011.

dintre ramurile în concurs prin plasarea observatorului într-un punct comun acestora, respectiv punctul formării voinței juridice necesare pentru nașterea valabilă a contractului, găsim drept pertinente o serie de observații.

În primul rând, pentru formarea valabilă a raportului obligațional contractual sau născut dintr-un act unilateral, legiuitorul nu a prevăzut condiții diferite prin raportare la calitatea părților sau a emitentului de a fi persoane juridice (de drept privat) sau persoane fizice. Așadar, din perspectiva actului încheiat sau emis, calitatea subiecților de drept este irelevantă. În schimb, prezintă relevanță existența sau inexistența tuturor elementelor esențiale pentru formarea valabilă a contractului sau emiterea valabilă a actului juridic unilateral.

Raportat la această premisă, observăm faptul că legiuitorul a optat în C. civ. 2009 pentru aceeași structură duală a voinței juridice, compusă din cauză – dimensiunea internă, pe de o parte, și consimțământ – dimensiunea exteriorizată a voinței juridice, pe de altă parte. În consecință, dreptul societar nu are menirea de a adăuga condiții noi de valabilitate a actului juridic civil, ci apreciem că provocarea adevărată este aceea de a încadra în mod coerent specificul mecanismelor de formare a voinței juridice a persoanei juridice de drept privat în suprastructura dictată de elementele esențiale ale actului juridic civil.

În al doilea rând, această operațiune de integrare coerentă a particularităților dreptului societar în panoplia generală a participării la circuitul civil prin încheierea de acte juridice ar trebui să respecte principiul că sancțiunile de drept civil susceptibile a fi aplicate actului juridic civil sunt determinate de importanța⁶ elementului esențial pentru valabila încheiere a actului juridic și de regimul juridic incident, nicidecum de calitatea uneia sau ambelor părți de a fi persoană juridică.

În al treilea rând, nici chiar prevederile speciale ce reglementează diversele persoane juridice de drept privat nu vin să deroge, nici expres, nici implicit de la regulile generale de formare a contractului. O privire atentă asupra prevederilor speciale relevante pentru participarea la circuitul civil a persoanei juridice de drept privat ne obligă să constatăm că acestea sunt norme de delimitare a competențelor între diversele organe interne în considerarea funcțiilor predominante ale acestora în viața internă a persoanei juridice⁷. Aceste norme atributive de competențe conduc la constelații extrem de variate în modul de amenajare a competențelor organelor persoanei juridice atunci când se ține cont de posibilitatea concretă de structurare prin actele constitutive a regulilor ce țin de competența de decizie și de competența de reprezentare a persoanei juridice, fapt care probabil că a contribuit la ocolirea de către teoreticienii științei dreptului a unei abstractizări a procesului de formare a voinței juridice a persoanelor juridice de drept privat, indiferent care ar fi forma acestora.

Pentru aceste motive, apreciem că, poziționând unghiul cercetării dinspre punctul fix al contractului înspre elementele esențiale ale acestuia și încercând să

---

⁶ D. Sadi, *Essai sur un critère de distinction des nullités en droit privé*, Editura Mare & Martin, Paris, 2015.

⁷ S.V. Bodu, *Organul administrativ și reprezentarea legală a societății comerciale*, în *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 6/2017, pp. 51-70.

încorporăm într-o viziune unitară, integratoare și situațiile în care cel puțin unul dintre contractanți este o persoană juridică de drept privat, constatăm că acest demers este nu doar unul fezabil, ci este unul susținut de arhitectura internă a dreptului pozitiv. De aceea, putem afirma cu încredere că principiile care stau la baza formării juridice ale persoanei juridice de drept privat nu se abat de la principiile care configurează voința juridică în general în dreptul românesc.

Tocmai de aceea, încă din sistemul C. civ. 1864, problemele legate de sancțiunea juridică aplicabilă actelor încheiate sau emise de către persoanele juridice de drept privat cu nerespectarea sau încălcarea regulilor pentru o valabilă formare a voinței juridice au fost inevitabil rezolvate prin mecanismul calificării problemei concrete ca fiind una sau alta dintre neregularitățile ce țineau de cauza actului juridic sau de consimțământul exprimat la încheierea sau emiterea acestuia. Fenomenul în sine vine să confirme faptul că dreptul societar nu propune nulități virtuale proprii, concluzie pe care o considerăm valabilă și în sistemul C. civ. 2009.

În concluzie, nu există diferențe calitative între persoana fizică și persoana juridică de drept privat atunci când acestea participă la circuitul civil prin asumarea de obligații juridice prin încheierea unor contracte sau emiterea unor acte unilaterale.

3. Aplicarea concretă a regulilor generale de formare a voinței juridice mecanismelor specifice de funcționare a persoanei juridice de drept privat

Realitatea incontestabilă este aceea că formele pe care le pot îmbrăca persoanele juridice de drept privat sunt suficient de variate chiar la nivel normativ, existând în interiorul fiecărei forme permise de lege o marjă adițională în care este permisă creativitatea în ceea ce privește regulile interne statutare de amenajare a modului de formare a voinței juridice a respectivei persoane juridice de drept privat.

În toate cazurile, însă, raportat la cele demonstrate în secțiunea precedentă, credem că *summa divisio* pornește de la identificarea mecanismelor specifice conturării și manifestării consimțământului pentru încheierea sau, după caz, emiterea actului juridic civil și identificarea mecanismelor definatorii pentru conturarea cauzei ca element al actului juridic civil încheiat de către persoana juridică de drept privat. Tocmai de aceea, considerăm că o judicioasă distincție pornește, în realitate, de la identificarea competențelor organelor persoanei juridice de drept privat, pe de o parte, în legătură cu exprimarea consimțământului în numele acesteia, iar, pe de altă parte, în legătură cu formarea voinței interne (cauza).

În ceea ce privește consimțământul⁸, dreptul comun este dat de prevederile art. 1182 și următoarele C. civ. 2009 și, dincolo de nenumăratele confuzii apărute chiar și în practica judiciară, întotdeauna constă într-o manifestare obiectivă, într-un eveniment obiectiv pe care legiuitorul l-a echivalat cu dorința unui subiect de drept de a se angaja din punct de vedere juridic.

---

⁸ M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală. Vol. II. Teoria drepturilor subiective civile*, Editura Solomon, București, 2018, pp. 361-362.

În ceea ce privește cauza, analiza comportă o serie de distincții adiționale, fără ca, prin aceasta, problematica să se abată de la structura intimă a modului de formare a voinței juridice în dreptul civil român. Astfel, art. 1235 C. civ. 2009 prevede următoarele: *Cauza este motivul care determină fiecare parte să încheie contractul*. Credem că este indiscutabil că modelul ideal, abstract, avut în vedere de legiuitor este acela al persoanei fizice contractant. Față de această filiație, cauza a reprezentat expresia unui fenomen psihic, a unui element subiectiv care nu poate fi cunoscut decât în mod indirect, prin utilizarea unor prezumții în sensul că procesele mentale care au contribuit la formarea voinței juridice erau deduse și confirmate sau, după caz, răsturnate de coroborarea unor elemente obiective care fie confirmau o complementaritate între voința juridică exteriorizată și fenomenul subiectiv interior, fie o contraziceau, caz în care, survineau problemele legate de existența și valabilitatea cauzei.

Pentru simplificarea mecanismelor de identificare și construire a cauzei, legiuitorul a reglementat în mod expres prezumțiile relative de existență și valabilitate a cauzei, sens în care potrivit prevederilor art. 1239 C. civ. 2009: *Existența unei cauze valabile se prezumă până la proba contrară*. Credem cu tărie în faptul că norma precitată nu aparține exclusiv domeniului actelor încheiate de către persoanele fizice. În consecință, atunci când are loc o cercetare a modului în care s-a format voința internă a unei persoane juridice de drept privat, procesul nu este altceva decât unul de răsturnare a prezumțiilor de existență și de valabilitate a cauzei persoanei juridice la încheierea sau emiterea actului juridic civil.

În cazul persoanei fizice, voința internă este imposibil de cunoscut în mod direct, procesul cognitiv al persoanei fizice fiind fără excepție imposibil de accesat în mod direct din rațiuni care se impun cu puterea evidenței. În mod paradoxal, persoana juridică, ea fiind în sine o ficțiune juridică, are la nivel intern un proces decizional care este esențialmente expresia unor manifestări obiective. Trasabilitatea acestor manifestări obiective interne ale persoanei juridice este ușor de realizat prin chiar raportare la normele legale și prevederile statutare referitoare la competența organelor interne în legătură cu formarea voinței juridice a persoanei juridice de drept privat.

Cu alte cuvinte, procesul cognitiv care are loc în forul intern al persoanei fizice este substituit în cazul unei persoane juridice de un proces instituțional⁹, de o procedură, însăși această procedură fiind obiectul analizei atât din perspectiva existenței, cât și a regularității derulării atunci când se supune analizei valabilitatea voinței juridice a persoanei juridice de drept privat care s-a angajat din punct de vedere juridic printr-un act juridic care a intrat în circuitul civil.

Analizând procedura de încheiere a contractelor sau de emitere a actelor unilaterale de către persoana juridică de drept privat, putem distinge între două paliere esențiale și general valabile în cazul tuturor persoanelor juridice de drept

---

⁹ A se vedea în acest sens J.-B. Barbieri, *L'ordre sociétaire*, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2021; J. Delvallée, *La collégialité en droit des sociétés*, Dalloz - Nouvelle Bibliothèque de Thèses, Paris, 2019; S. François, *Le consentement de la personne morale*, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2020.

privat, respectiv funcția de reprezentare, pe de o parte, și funcția de decizie, pe de altă parte. Fără nicio dezvoltare adițională, care ar fi de-a dreptul redundantă, aceste două funcții ale organelor interne ale oricărei persoane juridice se suprapun până la confuziune cu însuși mecanismul general de drept civil de formare a voinței juridice.

În ceea ce privește funcția de reprezentare, aceasta aparține în toate cazurile unei persoane fizice¹⁰ sau mai multor persoane fizice acționând împreună, indiferent de forma persoanei juridice de drept privat, respectiv societate comercială, asociație, fundație, asociație de proprietari și altele asemenea. Exercițiul funcției de reprezentare legală aparține acelei sau acelor persoane care ocupa poziția statutară căreia legea îi conferă atribuții de reprezentare a persoanei juridice, iar exercițiul individual sau în comun al funcției rezultă din actele statutare.

În ceea ce privește funcția de decizie, constatarea uniformității unor principii nu este atât de simplu de atins. Chiar și așa, pornind de la specificul persoanelor juridice de drept privat, considerăm că putem constata existența unor reguli general valabile pentru competențele atribuite diverselor organe ale persoanei juridice de drept privat în procesul decizional premergător angajării persoanei juridice prin acte încheiate sau emise în raport cu terții.

În materia societăților comerciale reglementate de către LSC, regulile privitoare la îndeplinirea funcției de decizie depinde de forma societății comerciale.

Astfel, o primă ipoteză este aceea în care funcția de decizie și funcția de reprezentare se întrunesc și se confundă în mâinile aceleiași persoane. Este cazul societății în nume colectiv, al societății în comandită simplă și al societății cu răspundere limitată, în cadrul cărora ca regulă, puterea de decizie aparține în mod individual fiecărei persoane care îndeplinește și funcția de reprezentare. Aceeași este situația și în cazul acelor societăți pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni care au un administrator unic și nu sunt înzestrate cu un consiliu de administrație.

Practic, mecanismul atributiv de competență nu face decât să copieze și să reproducă adaptat procesului instituțional mecanismul tipic de drept comun în sensul că persoana care poate exterioriza voința juridică a persoanei juridice de drept privat este înzestrată și cu puterea de decizie în numele persoanei juridice.

O a doua ipoteză este aceea în care funcția de decizie aparține unui grup de persoane care trebuie să lucreze împreună pentru formarea valabilă a voinței interne.

Regăsim în această a doua categorie acele societăți în nume colectiv, societăți în comandită simplă și societăți cu răspundere limitată în cadrul cărora administratorii sunt obligați să lucreze împreună potrivit actului constitutiv, iar aceștia sunt în consens, adică nu există divergență între ei cu privire la perfectarea unui act juridic concret.

Tot în această a doua categorie se regăsesc și societățile pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni. În cazul acestora, indiferent de distincțiile inevitabile care se impun în funcție de organizarea în sistem unitar sau în sistem dualist, puterea de

---

¹⁰ S.V. Bodu, *op.cit.*, pp. 51-70.

decizie aparține unui *colegiu*. Fie că este vorba despre directoratul societăților pe acțiuni organizate în sistem dualist, despre consiliul de administrație al societăților pe acțiuni organizate în sistem unitar și care nu sunt înzestrate cu directori sau chiar de către colegiul directorilor prevăzut de art. 143¹ LSC pentru societățile organizate în sistem unitar, specific acestor organe comparativ cu cele din prima categorie este faptul că voința internă este la rândul ei rezultatul unui proces colegial intern care este aplicabil în toate acele cazuri în care legea sau actele constitutive nu prevăd o situație de excepție.

În fine, cea de a treia ipoteză este aceea în care competența decizională este partajată între organul executiv și organul deliberativ sau între organul executiv și organul de supraveghere, voința internă impunând un proces care asociază deciziei organului executiv, fie organul de supraveghere, fie chiar organul deliberativ.

Se încadrează în această a treia ipoteză situația în care în interiorul unei societăți în nume colectiv, al unei societăți în comandită simplă sau al unei societăți cu răspundere limitată survine o situație de divergență între administratorii care potrivit statutului sunt obligați să lucreze împreună. În acest caz, decizia o iau asociații care dețin majoritatea capitalului social, atribuția de decizie fiind partajată cu adunarea generală.

Tot în această ipoteză se încadrează situațiile în care încheierea unui anumit contract cu terțe persoane este supus aprobării adunării generale (în cazul tuturor formelor societare) sau consiliului de supraveghere (strict în cazul societăților pe acțiuni și al societăților în comandită pe acțiuni). Cu titlu de exemplu, ne putem gândi la actele care ar intra în domeniul de aplicare al prevederilor art. 150 LSC sau al art. 153²² LSC, cu întreaga sarabandă de controverse subsecvente privitoare la sancțiunile de drept civil incidente și regimului juridic al acestora¹¹.

În materia asociațiilor și fundațiilor reglementate de către O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații¹², puterea de decizie este exercitată de către un organ colegial, respectiv de către consiliul director, în acord cu regulile prevăzute de statutul asociației sau fundației, aspect sub care se constată o libertate extrem de mare în ceea ce privește posibilitățile de amenajare internă a procesului de formare a voinței juridice, desigur, cu menținerea ca obligatorie a premisei că toate aceste reguli trebuie să respecte prevederea legală potrivit căreia colegiul director este organul cu putere de decizie și reprezentare pentru actele încheiate de către asociații și fundații.

În consecință, putem afirma că dreptul românesc evoluează sincron cu sistemele de drept european continental și recunoaște că voința juridică a persoanei juridice de drept privat este rezultatul unui proces instituțional în cadrul căruia diverse organe interne pot avea competențe atât în ceea ce privește exteriorizarea voinței (consimțământul), cât mai ales în ceea ce privește luarea deciziei interne (cauza).

Față de observațiile anterioare, în opinia noastră, la stadiul actual de evoluție al dreptului românesc, formarea voinței juridice a persoanei juridice de

---

¹¹ C. Oroviceanu, *op. cit.*, pp. 33-68.

¹² M. Of., nr. 39 din 30.01.2000.

drept privat este un proces multistratificat influențat în primul rând de delimitarea expresă în ceea ce privește competența de decizie (adică aceea de a genera dimensiunea internă a voinței juridice) de competența de reprezentare (a aceea de angaja persoana juridică în raporturile cu terții), chiar și în cazul în care același organ poate exercita măcar ambele competențe.

În al doilea rând, procesul de formare a voinței juridice cunoaște o diversitate extrem consistentă sub aspectul voinței interne (cauza), deopotrivă în considerarea varietății formelor recunoscute de lege pentru persoanele juridice, dar, mai ales, în considerarea marjei permise de legiuitor pentru amenajarea competențelor la nivelul actelor statutare. Chiar și așa, această varietate a procedurilor interne care conduc la formarea cauzei unui act prefigurat a fi încheiat de către persoana juridică prin organele sale cu un terț sau emis în raport cu un terț, considerăm că poate fi consolidată în trei mecanisme principale respectiv: 1) competența decizională aparține organului de administrare unipersonal, 2) competența decizională aparține unui colegiu cu atribuții de administrare și 3) competența decizională aparține organului de administrare (unipersonal sau colegial) care se exercită partajat cu organul deliberativ (adunarea generală) sau cu organul de supraveghere (consiliul de supraveghere).

Or, față de distincțiile arătate anterior, considerăm că se impune ordonarea soluțiilor prevăzute de lege în cazul încheierii de către persoana juridică de drept privat a unui act care nesocotește procesul de formare și angajare valabilă a voinței juridice a acesteia prin raportare la localizarea neregularității în procesul de formare și exteriorizare a voinței juridice.

În consecință, dacă voința juridică exteriorizată (consimțământul) este exprimată de către o persoană care nu are competența legală de a reprezenta persoana juridică, suntem în prezența ipotezei clasice a falsului procurator.

Mult mai subtilă și mai controversată a fost de-a lungul timpului ipoteza în care un organ cu putere de reprezentare a încheiat un act juridic fie în absența, fie cu depășirea propriei puteri de reprezentare. Cu titlu de exemplu, ne putem gândi la administratorul unei societăți cu răspundere limitată care încheie singur un contract cu toate că prevederile statutare îl obligau să lucreze împreună cu ceilalți doi administratori sau la președintele consiliului de administrație al unei societăți pe acțiuni organizată în sistem unitar care încheie un contract care intra în domeniul de aplicare al art. 153²² LSC fără aprobarea adunării generale.

Controversele la care am făcut referire deja și care au fost amplu documentate sunt, în aprecierea noastră, consecința ignorării faptului că actele interne care contribuie la valabila formare a voinței juridice sunt și trebuie calificate ca atare în contextul formării multistratificate a voinței persoanei juridice și nu ca acte independente a căror inexistență sau nulitate ar fi de natură să determine un fenomen de nulități în cascadă care să afecteze valabilitatea actelor juridice încheiate cu terții. În schimb, în lumina ideologiei reprezentării în general, adoptate de către legiuitorul C.civ. 2009 în prevederile art. 1295 și următoarele, cu aplicabilitate concretă persoanelor juridice de drept privat grație prevederilor art. 218

C.civ. 2009, credem că soluțiile antamate anterior în doctrina juridică și în jurisprudență nu mai sunt de actualitate, după cum vom arăta în continuare.

4. Impactul adoptării ideologiei reprezentării (Repräsentationstheorie) asupra nesocotirii regulilor legale și statutare ale persoanelor juridice de drept privat referitoare la formarea voinței juridice a acestora

Conferința Internațională Bială organizată de către Facultatea de Drept a Universității din Craiova având tematica generală „Sistemul juridic între stabilitate și reformă” a reprezentat întâiul prilej cu care am argumentat faptul că adoptarea ideologiei reprezentării¹³ (*Repräsentationstheorie*) de către legiuitorul C. civ. 2009 nu este deloc lipsită de relevanță în materie societară și că întregul sistem de gândire al raporturilor dintre societate și organele sale, dar, mai ales, întregul mod în care persoanele juridice de drept privat având naționalitate română participă la circuitul civil trebuie regândit. Impactul este unul cataclismic, chiar dacă literatura de specialitate și practica judiciară par să nu fi perceput încă nici chiar la nivel de suprafață consecințele noii concepții¹⁴ și abandonarea ideologiei bazate pe figura mandatului cu toate consecințele decurgând din aceasta.

În lumina noii ideologii a reprezentării, care pornește de la premisa că reprezentantul legal al unei persoane juridice este deținătorul unei puteri abstracte și autonome în raport cu izvorul puterii și nu executantul unui mandat încredințat de către societate, am exprimat anterior opinia că sancțiunea de drept comun incidentă pentru nesocotirea puterii de reprezentare este, în condițiile art. 1309 C. civ. 2009, inopozabilitatea.

În schimb, în materie societară, prevederile art. 218 alin. (2) și (3) C. civ. 2009 stabilesc cu valoare de principiu faptul că depășirea de către organele persoanei juridice de drept privat a amenajamentelor statutare privind formarea voinței juridice fac opozabil persoanei juridice reprezentate actul încheiat cu terții în atare împrejurări. Astfel, se propune o distincție clară de tratament juridic între depășirea puterilor legale de reprezentare și depășirea puterilor rezultate din clauze statutare care largesc sau limitează puterile reprezentantului legal. Doar depășirea puterilor legale îndreptățește societatea reprezentată să se prevaleze de sancțiunea

---

¹³ Pentru dezvoltări asupra implantului instituțional al ideologiei reprezentării a se vedea I.-F. Popa, *Limitele reprezentării voluntare și opozabilitatea*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 2/2018, pp. 87-106. Pentru fundamentele filosofice și istorice ale ideologiei reprezentării a se vedea D. A. Popescu, *Abstracțiunea reprezentării voluntare și funcția circulatorie a actelor*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2019, pp. 221-296.

¹⁴ Argumentele și dezvoltările au fost cuprinse în articolul intitulat „Corelații între mecanismul formării voinței juridice a persoanei juridice de drept privat și formarea voinței juridice a persoanei fizice. Consecințele asupra regimului nulității.” Articolul a fost susținut în cadrul Conferința Internațională Bială organizată de către Facultatea de Drept a Universității din Craiova având tematica generală „Sistemul juridic între stabilitate și reformă” din datele de 20 și 21 octombrie 2021, fiind transmis spre evaluare și publicare la data definitivării prezentului articol.

inopozabilității prin raportare la dreptul comun în materie, regăsit în prevederile art. 1309 și următoarele C. civ. 2009. Constatăm credem că este valabilă pentru toate persoanele juridice de drept privat, cu excepția celor pentru care norme speciale prevăd o altă soluție.

O astfel de soluție cuprinsă în norme speciale se regăsește în prevederile art. 55 LSC care, în considerarea particularităților exploatarei unei întreprinderi și viteza circuitului civil în cazul actelor încheiate de către profesioniști, înlătură sancțiunea inopozabilității chiar și pentru actele încheiate de organele de conducere ale societății comerciale perfectate cu depășirea sau nesocotirea puterilor astfel cum acestea sunt configurate de lege, nu doar pentru depășirea sau nesocotirea amenajamentelor statutare referitoare la competențele organelor persoanei juridice.

În consecință, având în vedere faptul că, în lumina ideologiei *Repräsentationstheorie*, persoana juridică de drept privat are eventual acces la invocarea inopozabilității actelor încheiate cu nesocotirea regulilor referitoare la puterile organelor sale interne, se pune întrebarea în ce măsură sancțiunea nulității mai este susceptibilă a se aplica.

Printre obiectivele Directivei (UE) 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2017 privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale (codificare)¹⁵, s-a regăsit și acela al asanării nulităților în cascadă generate de neregularitățile reprezentării legale a persoanei juridice de drept privat. Credem că adoptarea ideologiei *Repräsentationstheorie* implementează cu succes scopul directivei. Mecanismul înlocuirii figurii mandatului cu puterea de reprezentare rupe transferul neregularităților din viața internă ale persoanei juridice către circuitul civil. Desigur, în mod excepțional și doar în cazurile de grave neregularități, actul juridic încheiat cu terțul va putea fi supus unor sancțiuni de drept civil. Cu toate acestea, sancțiunea predilectă nu mai este nulitatea, ci inopozabilitatea.

În consecință, prin derogare de la sancțiunea de drept civil prevăzută în mod expres de prevederile art. 1238 alin. (1) C. civ. pentru lipsa cauzei, sistemul dreptului societății reconfigurat în lumina ideologiei *Repräsentationstheorie* prevede alte soluții pentru ipotezele în care voința internă a persoanei juridice de drept privat lipsește sau este formată în mod neregulat. Astfel, actele juridice urmează ca, în principiu, să fie opozabile persoanei juridice de drept privat reprezentate. Numai în cazuri excepționale persoana juridică nu este angajată prin actele astfel încheiate, însă sancțiunea de drept civil prevăzută de lege este inopozabilitatea și nu nulitatea.

În mod excepțional, nulitatea poate fi totuși avută în vedere. Între aceste excepții avem în vedere situațiile în care sancțiunea nulității este o opțiune expresă a legiuitorului, precum în situația reglementată de prevederile art. 91 alin. (3) din Legea nr. 24/2017 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață¹⁶. În schimb, credem că nesocotirea puterilor de reprezentare și a compe-

---

¹⁵ JO L 169/46, 30.06.2017.

¹⁶ M. Of. nr. 772 din 09.08.2001.

tențelor interne de conturare a voinței interne (cauza) nu mai sunt susceptibile să atragă nulitatea virtuală a unui contract încheiat în asemenea împrejurări sau a unui act unilateral emis în asemenea împrejurări.

5. Concluzii

În concluzie, credem că nu se pot constata diferențe esențiale între modul de formare a voinței juridice a persoanei fizice și a persoanei juridice de drept privat. În ceea ce privește dimensiunea internă a voinței juridice a persoanei juridice de drept privat, aceasta în mod inerent nu are natura unui proces cognitiv. În schimb, un proces instituțional, un proces formalizat prin proceduri legale și statutare vine să substituie procesul cognitiv.

Acest proces instituțional beneficiază de prezumțiile de existență și de valabilitate reglementată de prevederile art. 1239 C. civ. 2009, el nefiind altceva decât aplicația concretă a cauzei actului juridic civil în materie societară. Prezumțiile de existență și valabilitate a cauzei pot fi răsturnate în mod facil în materie societară prin simpla analiză a respectării sau nerespectării procesului de formare a voinței interne.

Spre deosebire de sancțiunea nulității relative reglementate de prevederile art. 1238 alin. (1) C. civ. 2009 pentru lipsa cauzei, lipsa procesului societar de formare a voinței juridice interne se sancționează numai în cazuri extreme cu inopozabilitatea actului încheiat cu terțul cocontractant potrivit prevederilor art. 1309 C. civ., însă, în majoritatea cazurilor actul este opozabil persoanei juridice și nu este susceptibil să fie atacat nici cu acțiune în nulitate.

Soluția se bazează, pe de o parte, pe constatarea existenței unui regim juridic unic al formării voinței juridice în dreptul român, indiferent de calitatea subiecților care participă la încheierea sau emiterea actului juridic. Pe de altă parte, soluția se întemeiază pe constatarea că nesocotirea regulilor legale sau statutare relevante pentru formarea voinței interne reprezintă un fapt de depășire a competențelor interne ale altor organe ale persoanei juridice în contextul formării multistratificate a voinței persoanei juridice de drept privat. În raport cu acest fapt săvârșit de către deținătorul puterii de reprezentare, opțiunea legiuitorului a fost aceea de a-l lipsi de relevanță juridică în raporturile cu terții cocontractanți ai persoanei juridice de drept privat prin adoptarea ideologiei *Repräsentationstheorie*.

Referințe

- Avram M., *Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine: o incursiune în logica autorității și a puterii în dreptul privat*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2019, pp. 55-68.
- Barbieri J.-B., *L'ordre sociétaire*, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2021.
- Bodu S. V., *Organul administrativ și reprezentarea legală a societății comerciale*, în *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 6/2017, pp. 51-70.
- Călin D., *Formarea voinței sociale a societăților comerciale pe acțiuni*, în *Revista Romana de Drept al Afacerilor* nr. 6/2011, pp. 31-51.
- Cîrcei E., *Constituirea societății comerciale pe acțiuni*, Editura Lumina Lex, București, 1995
- Delvallée J., *La collégialité en droit des sociétés*, Dalloz - Nouvelle Bibliothèque de Thèses, Paris, 2019.

- François S., *Le consentement de la personne morale*, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2020.
- Găină V., Găină A. M., *Reprezentarea societății comerciale și actele juridice încheiate de administratori*, în *Dreptul* nr. 10/2017, pp. 21-27.
- Japiot R., *Des nullités en matière d'actes juridiques. Essai d'une théorie nouvelle*, Librairie nouvelle de droit et de jurisprudence Arthur Rousseau, Paris, 1909, retipărită în 2017 în colecția *La mémoire du droit*
- Maxim Ș., Călin D., *Societate pe acțiuni. Lipsa consimțământului pentru încheierea unui act juridic, ca efect al depășirii limitelor legale ale mandatului administratorilor. Sancțiune*, în *Revista Română de Drept al Afacerilor* nr. 2/2015, pp. 129-136.
- Nicolae M., *Drept civil. Teoria generală. Vol. II. Teoria drepturilor subiective civile*, Editura Solomon, București, 2018.
- Oprea I., *Reprezentarea ca putere în dreptul civil și societar*, în *Studia Iurisprudentia*, nr. 3/2020, pp. 55-90, [https://doi.org/10.24193/SUBBIur.65\(2020\).3.2](https://doi.org/10.24193/SUBBIur.65(2020).3.2)
- Oroviceanu C., *Sancțiunea aplicabilă în cazul încălcării puterilor legale ale administratorilor. Privire specială asupra art. 15322 și art. 55 alin. (1) din Legea societăților comerciale*, în *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 1/2011, pp. 33-68.
- Popa I.-F., *Limitele reprezentării voluntare și opozabilitatea*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2018, pp. 87-106.
- Popa I.-F., *O foarte scurtă introducere în tematica reprezentării*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2019, pp. 15-19.
- Popescu D. A., *Abstracțiunea reprezentării voluntare și funcția circulatorie a actelor*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2019, pp. 221-296.
- Rizoiu R., *Oglinzi paralele: Este puterea de reprezentare o veritabilă putere?*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2019, pp. 69-134.
- Sadi D., *Essai sur un critère de distinction des nullités en droit privé*, Editura Mare & Martin, Paris, 2015.
- Stoica V., *Despre puterea de reprezentare*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 2/2019, pp. 27-54.
- Tec L., *Actele juridice ale societății: între consimțământ și reprezentare*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr. 1/2021, pp. 605-618.